

Zuidwolde, Hoofdstraat 118
Gemeente De Wolden (Dr.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2010-01/12

*Zuidwolde, Hoofdstraat 118
Gemeente De Wolden (Dr.)
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
BügelHajema Adviseurs bv

Steekproefrapport 2010-01/12
ISSN 1871-269X
auteur: drs. C. Tulp (senior archeoloog)
autorisatie: dr. J. Jelsma (register senior KNA
archeoloog)

De Steekproef werkt volgens KNA 3.1.

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, februari 2010

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
• 1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01).....	1
• 1.2 Locatie en administratieve gegevens (KNA 3.1 LS01, LS02).....	2
2. Bureauonderzoek.....	3
• 2.1 Bronnen.....	3
• 2.2 Fysische geografie (KNA 3.1 LS04).....	4
• 2.3 Archeologie (KNA 3.1 LS04).....	5
• 2.4 Historische geografie (KNA 3.1 LS03).....	8
• 2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05).....	8
3. Veldonderzoek.....	10
• 3.1 Plan van Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01).....	10
• 3.2 Resultaten veldwerk (KNA 3.1 VS02, VS03).....	10
4. Conclusies en advies (KNA 3.1 VS07).....	13

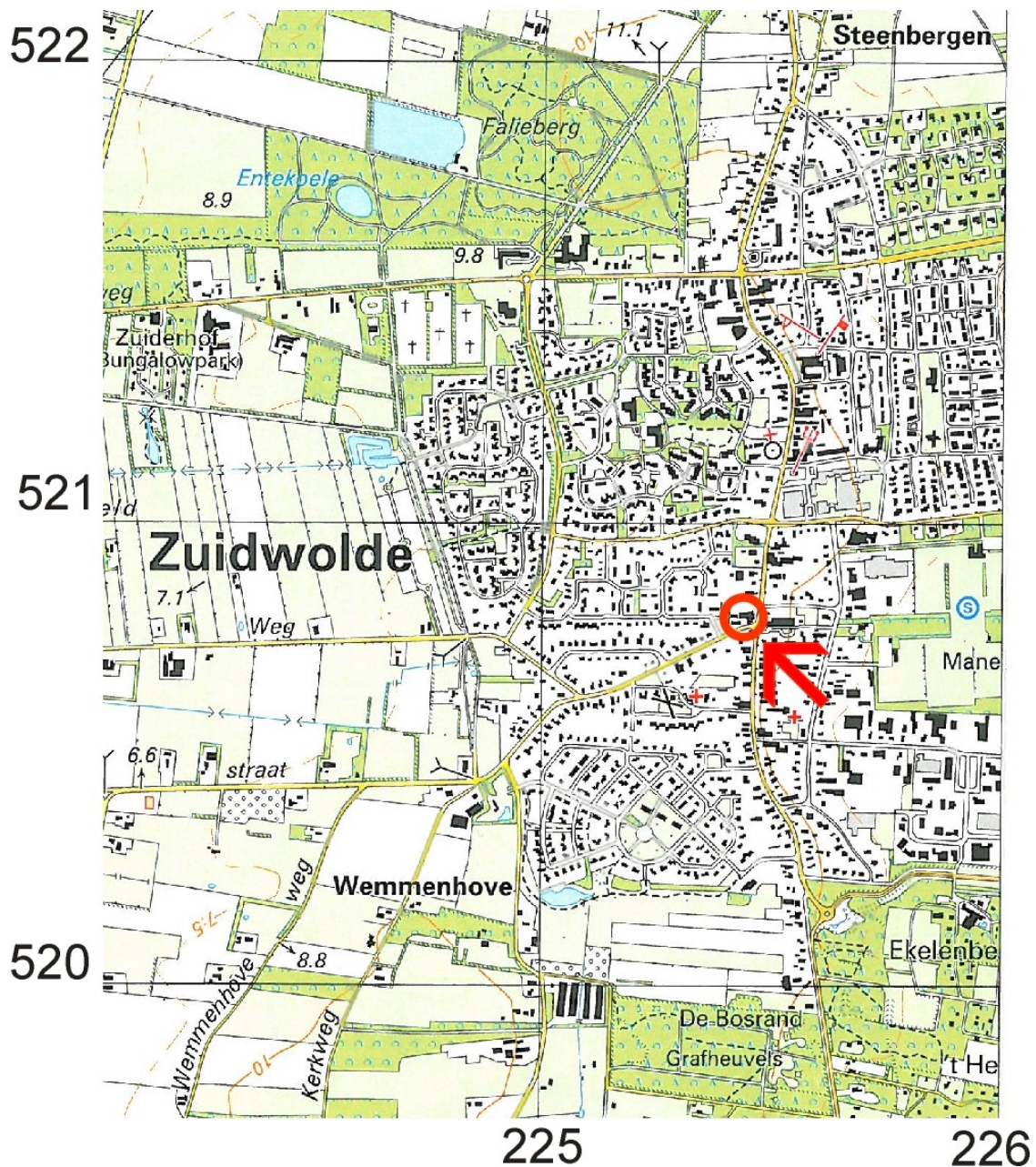
Appendix I:	Archeologische periodes
Appendix II:	Kaart met bekende archeologische waarden
Appendix III:	Boorbeschrijvingen volgens Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode

Samenvatting

Op 28 januari 2010 heeft in plangebied Hoofdstraat 118 te Zuidwolde, gemeente De Wolden, provincie Drenthe, een inventariserend archeologisch veldonderzoek plaatsgevonden. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen nieuwbouw op het terrein. Doel van het onderzoek is vast te stellen of er in het plangebied archeologische waarden aanwezig zijn. Het onderzoek bestaat uit een bureau- en een veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van fysieke geografie, archeologie en historische geografie. Tijdens het veldonderzoek zijn zes boringen geplaatst om archeologische indicatoren op te sporen en om de gaafheid van de bodem te bepalen.

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat het plangebied circa 250 meter ten zuiden van de laat-middeleeuwse kern van Zuidwolde ligt. Uit het plangebied zijn geen vondstmeldingen bekend. In de omgeving zijn vondsten bekend vanaf de steentijd tot en met de bronstijd. Ongeveer 750 meter ten zuiden van het plangebied bevindt zich zowel een grafveld uit het neolithicum als uit de ijzertijd/bronstijd.

Tijdens het veldonderzoek bleek dat de bodem totaal verstoord is. Een voormalig gebouw op het terrein is gesloopt en er is op grote delen circa 75 centimeter grond afgegraven. Er zijn geen archeologische indicatoren waargenomen. Het advies luidt daarom geen nader archeologisch onderzoek te laten uitvoeren.

Figuur 1: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: de ligging van het plangebied is met een rode cirkel aangegeven. [Naar: ANWB, 2004. *Topografische Atlas Drenthe 1:25000*. ANWB bv, Den Haag. Een vierkant op de kaart komt overeen met een vierkante kilometer.]

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01)

In opdracht van BügelHajema Adviseurs bv, vertegenwoordigd door mevrouw M.E. Plantenga, is een terrein aan de Hoofdstraat te Zuidwolde, gemeente De Wolden, onderzocht op het voorkomen van archeologische waarden (zie Figuur 1). Op het terrein is de nieuwbouw van een appartementencomplex gepland met parkeergarage en inrichting van een tuin. De hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden zullen eventueel aanwezige archeologische grondsporen verstoren. De verstoringdiepte van de geplande werkzaamheden is ten tijde van het archeologisch onderzoek nog niet bekend.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek middels grondboringen. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het veldonderzoek is het vaststellen van de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied. Hierbij wordt gekeken naar de bodemopbouw, de mate waarin deze intact is en naar het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals aardewerk, metalen voorwerpen, bouw materiaal, bewerkt vuursteen, bewerkt en verbrand bot en houtskool.

Figuur 2: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: foto van het plangebied, genomen vanaf het noordoosten richting het zuiden. Links ligt de Hoofdstraat.

1.2 Locatie en administratieve gegevens (KNA 3.1 LS01, LS02)

Het plangebied bevindt zich aan de westzijde van de Hoofdstraat te Zuidwolde, gemeente De Wolden in de provincie Drenthe (zie Figuur 1). De zuidoostelijke begrenzing wordt gevormd door de Burgemeester Tonckensstraat; de zuidwestelijke grens is de weg Zende. Het onderzochte gebied ligt ten noorden van Hoofdstraat 120 en heeft een oppervlakte van circa 0,6 hectare. Ten tijde van het onderzoek was een voormalige horecavoorziening op het terrein reeds gesloopt (Figuur 2). De bovengrond van het terrein is vergraven en er liggen bulten grond op het perceel. In het zuiden van het plangebied staat 't Wheemhuis.

Voor een overzicht van de administratieve gegevens wordt verwezen naar Tabel 1.

Tabel 1: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: administratieve gegevens van het onderzoek.

Soort Onderzoek	Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek (IVO) - verkennende fase	
Provincie	Drenthe	
Gemeente	De Wolden	
Plaats	Zuidwolde	
Locatie / Projectnaam	Hoofdstraat 118	
Kaartblad	22A	
Coördinaten hoekpunten Camping De Alberthoeve	NO - 225,469/520,830 ZO - 225,462/520,786 ZW - 225,388/520,759	W - 225,368/520,800 NW - 225,388/520,830
Status terrein (AMK-nr); ARCHIS-nrs	-	
Bevoegde overheid	Gemeente De Wolden	
Adviseur bevoegde overheid	Drents Plateau, vertegenwoordigd door dr. W.A.B. van der Sanden	
Opdrachtgever	BügelHajema Adviseurs bv	
ARCHIS OM-nr.	38160	
ISSNnr.	1871-269X	
Steekproef projectcode	2010-01/12	
Oppervlakte	circa 0,6 hectare	
NAP hoogte maaiveld	ongeveer 8 meter boven NAP	
Maximale diepte onderzoek	120 cm onder het maaiveld	
Uitvoering veldwerk	28 januari 2010	
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis / Drents Plateau / E-depot / DINO-loket (boorgegevens)	

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

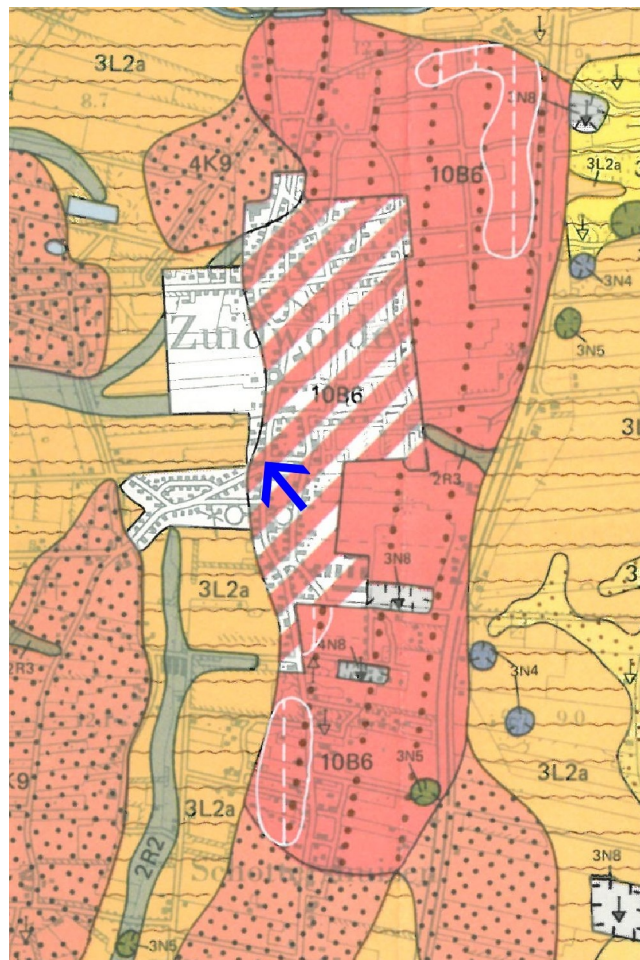
Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van de onderzoekslocatie verzameld. Daartoe zijn de in Tabel 2 weergegeven bronnen geraadpleegd. Aan de hand van het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Tabel 2: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: gebruikte bronnen en kaarten.

<p>Actueel Hoogtebestand Nederland</p> <p>ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Drenthe 1:25000</i>. ANWB bv, Den Haag, k.73.</p> <p>Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS].</p> <p>Essenkaart Provincie Drenthe [ARCHIS].</p> <p>Geomorfologische Kaart. Alterra [ARCHIS].</p> <p>http://earth.google.com</p> <p>Indicatieve Kaart Archeologisch Waarden (IKAW).</p> <p>Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).</p> <p>Mulder, F.J. de, e.a. (eds.). 2003. <i>De Ondergrond van Nederland</i>. Wolters-Noordhoff Groningen/Houten.</p> <p>Nijland, G., R.J. de Lange en J.C. Smittenberg 1982. <i>Milieukartering Drenthe 1974-1978. III Fysische Geografie. Bijlage II: Fysisch Geografische Kaart van Drenthe schaal 1:50000</i>. Rapport Provinciale Planologische Dienst van Drenthe, Assen, blad 4.</p> <p>Stichting voor Bodemkartering, 1990. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 22 West Coevorden</i>. StiBoKa, Wageningen.</p> <p>Stichting voor Bodemkartering, 1983. <i>Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50000. Blad 22 Coevorden - 23 Nw. Schoonebeek</i>. StiBoKa, Wageningen.</p> <p>12 Provinciën 2008. <i>Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden (TMK) 1864</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, k.68.</p> <p>12 Provinciën 2006/2007. <i>Atlas van Topografische Kaarten. Nederland 1955-1965</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, k.90.</p> <p>12 Provinciën. 2005. <i>Luchtfoto Atlas Drenthe 1:14 000</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, p.179.</p> <p>Uitgeverij Nieuwland, 2006. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1898-1928. Drenthe 1 : 25 000</i>. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg, k.256.</p> <p>Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2001. <i>De Franse Kaarten van Drenthe en de Noordelijke Kust. 1811-1813</i>. Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam, k.20.</p> <p>Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. <i>De Atlas van Huguenin: Militair-topografische Kaarten van Noord-Nederland 1819-1829</i>. Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam, k.61.</p> <p>Versfelt, H.J. 2004. <i>Kaarten van Drenthe 1500 - 1900</i>. Heveskes Uitgevers, Groningen.</p> <p>Vissinga, A. 2005. <i>Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek te Zuidwolde, Hoofdstraat 120</i>. Briefrapport 2005-04/04. De Steekproef, Zuidhorn.</p> <p>Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, schaal 1:50000</i>. Wolters-Noordhoff, Groningen, k.106.</p> <p>www.watwaswaar.nl</p>
--

2.2 Fysische geografie (KNA 3.1 LS04)

Geomorfologisch gezien ligt Zuidwolde op een hoge, noord-zuid geörienteerde stuwwal bestaande uit gestuwde grondmorene al dan niet bedekt met dekzand (classificatie geomorfologische kaart 10B6). De stuwwal is een uitloper van het Drents Plateau. Wegens de ligging binnen de bebouwde kom is een deel van het plangebied niet gekarteerd. De stuwwal loopt naar het oosten en westen toe af. Dit is ook op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) te zien. Hier zijn zwak golvende, relatief hooggelegen grondmorene al dan niet met welvingen en bedekt met dekzand (classificatie 3L2a). Het plangebied bevindt zich op de westelijke flank van de stuwwal (zie Figuur 3).

Figuur 3: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: detail van de geomorfologische kaart (verschaald en naar het noorden gericht). De blauwe pijl wijst de zuidoostelijke hoek van het plangebied aan (de kruising Hoofdstraat met de Burgemeester Tonckensstraat). De hoge stuwwal is in rood weergegeven (10B6; de zones met code 4K9 staan voor de lagere delen van de stuwwal). Ten westen van Zuidwolde ligt een dalvormige laagte zonder veen (2R2). Code 3L2a staat voor zwak golvende, relatief hooggelegen grondmorene bedekt met dekzand.

Wegens de ligging binnen de bebouwde kom is het onderzoeksgebied niet gekarteerd voor de fysisch-geografische kaart. Op de kaart blijkt het dorp op een stuwwal te liggen (classificatie Sg1gn en Sh1gn, waarbij de 'S' staat voor stuwing; vormen ontstaan door landijs, 'g' staat voor grondmorene op 40 tot 120 centimeter onder het maaiveld en 'n' betekent een dekzandpakket tussen 40 en 120 centimeter dik). Ten zuiden van Zuidwolde bevindt zich een laagte of erosiedal (classificatie B11, waarbij 'B' staat voor periglaciaal: vormen ontstaan door werking van water en bodemijs in een koud klimaat).

Voor de bodemkaart is de bebouwde kom van Zuidwolde eveneens niet gekarteerd. De bodem van Zuidwolde bestaat uit een podzolbodem. Ten oosten van het dorp bestaat de bodem uit een looppodzolbodem gevormd in lemig fijn zand, ten zuiden, westen en noorden uit een veldpodzolgrond (classificatie respectievelijk cY23, Hn21 en Hn23). Ten zuiden en westen van het plangebied komt keileem voor dat begint tussen 40 en 120 centimeter onder het maaiveld en een dikte heeft van tenminste 20 centimeter.

De grondwatertrap varieert van V ten westen en zuiden van Zuidwolde, tot VI ten zuidwesten en VII ten oosten en noorden van het dorp. Grondwaterstand V houdt in een gemiddeld hoogste grondwaterstand van meer dan 120 centimeter en een gemiddeld laagste grondwaterstand van minder dan 40 centimeter onder het maaiveld; VI een gemiddeld hoogste grondwaterstand van meer dan 120 en een gemiddeld laagste grondwaterstand van tussen de 40 en 80 centimeter diepte en VII een gemiddeld hoogste grondwaterstand van meer dan 80 centimeter en een gemiddeld laagste grondwaterstand van meer dan 160 centimeter onder het oppervlak.

2.3 Archeologie (KNA 3.1 LS04)

Uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) komen in het plangebied geen meldingen voor van archeologische vondsten of waarnemingen. In de omgeving zijn wel meldingen bekend.

Het plangebied ligt circa 350 meter ten zuiden van de historische kern van Zuidwolde [ARCHIS-nummer 15298]. In de omgeving van Zuidwolde zijn voornamelijk meldingen gedaan van vondsten of archeologische terreinen uit de periode neolithicum tot en met de bronstijd. Aan de zuidzijde van het dorp liggen grafvelden uit deze periode: grafheuvels en een urnenveld [ARCHIS-nummers 9125 tot en met 9127, 9129, 17004 tot en met 17008, 17012 en 14399; onderzoeksnummers 2067, 2069¹, 2559]. Ten oosten en westen van deze grafvelden is in 2005 door het ARC en Grontmij booronderzoeken uitgevoerd [onderzoeksnummers 9519, 12175, 13860 en 24216]. Bij beide gebieden is vervolgonderzoek geadviseerd wegens een

¹ Onderzoeksmelding 2561 lijkt verkeerde coördinaten te hebben en ligt waarschijnlijk een kilometer zuidelijker en is dan identiek aan onderzoeksnummer 2069.

redelijk intact bodemprofiel en enkele stukken bewerkt vuursteen. Er zijn in de boringen geen sporen van grafheuvels of urnenveld gevonden.

Tabel 3: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: overzicht van de ARCHIS-meldingen (voor de dateringen en ligging van de waarnemingen wordt verwezen naar Appendix I en II).

ARCHIS-nrs	RD-coördinaten	Omschrijving	Datering
CMA			
9125/22A-007	225,640/520,090	grafheuvel, maakt deel uit van een groep grafheuvels, met steenkist en steenpakking, met twee urnen op de rand van de kist (mogelijke bijzettingen)	bronstijd midden A
9126/22A-008	225,660/520,090	grafheuvel, zie 9125	laat neolithicum
9127/22A-012	225,587/519,852	urnenveld twee grafheuvels	late bronstijd - ijzertijd bronstijd
9129/22A-011	225,510/519,760	grafheuvel, maakt deel uit van een groep grafheuvels	laat neolithicum - bronstijd
14399/22A-A01	225,741/519,912	mogelijk grafveld mogelijke sporen van activiteiten	neolithicum midden B neolithicum laat B - bronstijd midden B
15298/22A-015	225,479/521,219	historische kern van Zuidwolde	vanaf late middeleeuwen
CAA			
449/22AN-15	226,500/521,080	1 stenen bijl	vroeg neolithicum - bronstijd
17004/22AN-1	225,570/519,760	grafheuvel	bronstijd
17005/22AN-2	225,580/519,820	grafheuvel	bronstijd
17006/22AN-3	225,580/519,820	grafheuvel	bronstijd
17007/22AN-4	225,640/520,090	grafheuvel	bronstijd midden A
17008/22AN-5	225,660/520,090	grafheuvel	laat neolithicum
17012/22AN-13	225,750/519,900	opgraving in 1935 door Van Giffen van een grafveld: scherven Trechterbeker aardewerk, 1 stenen Fels-Rechteckbeil, 2 maalstenen, 1 knophamerbijl; 1 vuurstenen spits	neolithicum midden B neolithicum laat B - bronstijd midden B
33739/22AN-12	226,500/521,100	1 rolsteenhamer	midden mesolithicum - midden neolithicum
410581/22AN-38	226,400/521,000	2 bewerkte vuurstenen splinters houtschool 1 scherp geel geglaazuurd aardewerk en bouw materiaal	laat paleolithicum - bronstijd; onbekend onbekend

Ten oosten van Zuidwolde, langs de N48, zijn meldingen gedaan van een rolsteenhamer en een bijl uit respectievelijk het mesolithicum/neolithicum en het neolithicum/bronstijd [ARCHIS-nummers 449 en 33739].

Direct ten zuiden van het plangebied is in 2005 door De Steekproef een booronderzoek uitgevoerd, waarbij een grotendeels verstoorde bodem

Figuur 4: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: details uit de historische kaarten (verschaald en naar het noorden gericht). Linksboven een uitsnede uit de historische atlas van 1898-1928, rechtsboven uit 1851-1855, linksonder een detail uit de Huguenin-atlas van 1819-1829 en rechtsonder uit een atlas van 1811-1813. De ligging van het plangebied staat met een blauwe pijl aangegeven die naar de Hoofdstraat en oostzijde van het terrein wijst.

werd aangetroffen [onderzoeksnummer 14323; Vissinga 2005]. Verder zijn er tijdens een booronderzoek bij de N48 door het ARC in 2008 twee vuursteensplinters en houtskool gevonden [ARCHIS-nummer 410581; onderzoeksnummers 28161 en 28458]. De podzolbodem was hier deels

intact. Ten noorden hiervan, eveneens langs de N48, heeft De Steekproef twee booronderzoeken uitgevoerd [onderzoeknummers 31531 en 35921]. De bodem bleek grotendeels intact te zijn, maar er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

In de bebouwde kom van Zuidwolde zijn in het verleden nog enkele kleine archeologische booronderzoeken uitgevoerd. Deze onderzoeken zijn, met uitzondering van onderzoeksnummer 25475 die door Grontmij in 2007 is uitgevoerd, alle door De Steekproef verricht tussen 2004 en 2009 [onderzoeknummers 8374, 14102, 15735, 20079 en 33865]. Bij geen van deze onderzoeken zijn archeologische indicatoren aangetroffen.

Voor details en gegevens over de ligging van de waarnemingen monumenten en onderzoeken wordt verwezen naar Tabel 3 en Appendix II.

2.4 Historische geografie (KNA 3.1 LS03)

Rond de stuwwal van Zuidwolde werd vanaf de zeventiende eeuw begonnen met het ontginnen van het uitgestrekte hoogveen. Niet op alle historische kaarten is Zuidwolde in de negentiende eeuw als plaatsnaam aangegeven (zie Figuur 4). Het gebied tussen Steenbergen en Kerkenbos, waar zich het plangebied bevindt, is dan nog onbebouwd. Op de topografische kaart uit 1851-1855 is het gebied nog steeds Kerkenbosch genaamd, al staat de naam Zuidwolde dan wel op de kaart genoteerd.

De verkaveling vanaf het begin van de negentiende eeuw is vergelijkbaar met de huidige. Het oostelijke deel van het plangebied blijkt in ieder geval vanaf het begin van de negentiende eeuw bebouwd te zijn geweest.

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05)

Het plangebied is op de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW) weergegeven als niet gekarteerd. De stuwwal waarop Zuidwolde ligt heeft echter een hoge trefkans en de flanken ervan een middelhoge trefkans op archeologische waarden. Het plangebied ligt vermoedelijk op de grens van deze twee waarden (zie Appendix II).

Het plangebied bevindt zich circa 350 meter ten zuiden van de historische kern van Zuidwolde (zie Figuur 4). Het oostelijke deel van het perceel is in ieder geval vanaf het begin van de negentiende eeuw bebouwd geweest.

Uit het plangebied zelf zijn geen meldingen van archeologische vondsten of terreinen bekend. Meer dan een kilometer ten oosten van het plangebied, op de oostelijke rand van de stuwwal, zijn meldingen gedaan van een rolsteenhamer uit het mesolithicum/neolithicum, een stenen bijl uit de periode neolithicum/bronstijd en stukken bewerkt vuursteen uit de steentijd of bronstijd. Aan de zuidzijde van Zuidwolde liggen grafheuvels en een

urnenveld uit de periode neolithicum/ijzertijd.

Deze vondsten houden in dat er ook binnen het plangebied rekening moet worden gehouden met archeologische indicatoren voor menselijke activiteiten uit deze perioden. Indicatoren uit de steentijd zullen voornamelijk bestaan uit bewerkt en of verbrand vuursteen, verbrande hazelnootdoppen, houtskoolconcentraties of haardplaatsen. Vanaf het neolithicum moet ook rekening worden gehouden met de aanwezigheid van scherven aardewerk. Archeologische indicatoren uit de metaaltijden kunnen bijvoorbeeld bestaan uit scherven aardewerk, voorwerpen van metaal of aardewerk, bewerkt en/of verbrand (vuur-)steen, resten van metaalbewerking, etc. Ook kunnen grondsporen zoals waterputten, paalgaten en haard- en afvalkuilen worden aangetroffen. Voorwerpen van hout of onverbrand bot worden niet verwacht, vanwege de slechte conserveringsomstandigheden in zandbodems. Archeologische indicatoren uit latere perioden worden niet verwacht.

Binnen het plangebied is sprake van een podzolbodem. De verwachting is dat deze bodem grotendeels verstoord zal zijn. Er heeft in het oostelijke deel van het terrein namelijk bebouwing gestaan dat recentelijk is gesloopt (zie Figuur 5). De bodemopbouw zal hierdoor niet meer intact zijn. Verder lopen langs de oostelijke en zuidelijke randen van het perceel leidingen (informatie KLIC, graafmeldingsnummer 2010G13420/3483). Aan de zuidzijde van de Burgemeester Tonckensstraat is tijdens een eerder booronderzoek ook een verstoorde bodem aangetroffen.

Figuur 5: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: een overzicht van het plangebied vóór de sloop van het gebouw. [Naar Google Earth.]

3. Veldonderzoek

3.1 Plan van Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01)

Het veldwerk is uitgevoerd op 28 januari 2010 conform de richtlijnen van de KNA 3.1 en de provincie Drenthe. Voor het inventariserende booronderzoek (verkennende fase) is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van twaalf centimeter. Op deze wijze is bepaald in welke mate de bodem intact is en wat de kans is op archeologische lagen en/of grondsporen. Het plangebied heeft een oppervlakte van 0,6 hectare. Conform de eisen van de provincie zijn zes boringen uitgevoerd (zes boringen per hectare met een minimum van zes boringen per plangebied). Indien de bodem redelijk intact zou zijn, zou dit worden uitgebreid tot gemiddeld 20 boringen per hectare in een karterende fase.

De opgeboorde grond is gezeefd op een 4 mm zeef en bekeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Daarnaast zijn de diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) bepaald alsmede alle overige bijzonderheden en archeologische indicatoren zoals houtskool, bewerkt of verbrand vuursteen, aardewerk, etc. De diepte van de boringen varieert van 70 tot en met 135 cm onder het maaiveld. De boringen zijn verspreid over het terrein geplaatst (zie Figuur 6). Van alle boringen zijn de RD-coördinaten bepaald met behulp van GPS. Een veldkartering is wegens de begroeiing, de bulten grond op het terrein en de gegraven gaten niet uitgevoerd (zie Figuren 2 en 7).

De hoogten van de boorlocaties zijn bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Voor de RD-coördinaten van de afzonderlijke boorpunten wordt verwezen naar de boorstaten en boorbeschrijvingen in Appendix III. Tijdens het veldonderzoek is het verwachtingsmodel zoals geformuleerd in paragraaf 2.5 getoetst.

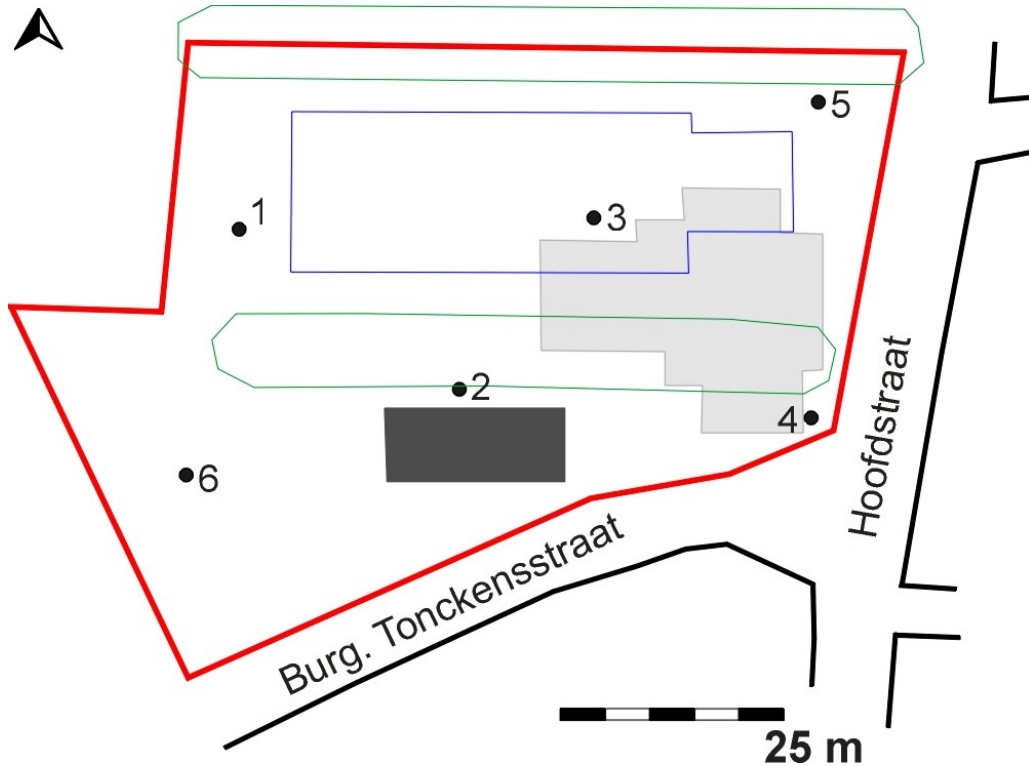
3.2 Resultaten veldwerk (KNA 3.1 VS02, VS03)

Bodem

Volgens de bodemkaart is er op de stuwwal sprake van een podzolbodem. Een gaaf podzolprofiel bestaat uit een donkergrijze A-horizont, gevolgd door een E-horizont (lichtgrijze uitspoelingslaag), een B-horizont (donkerbruine inspoelingslaag), een BC-horizont (licht bruingele overgangslaag) en de C-horizont (geel zand waarin geen bodemvorming heeft plaatsgevonden).

De bodem van het plangebied bleek niet meer intact. Het terrein is bij de sloop van het gebouw vergraven (zie Figuren 6 en 7). Bij de twee aanwezige rijen bomen is de originele hoogte van het terrein nog zichtbaar. De boringen zijn zoveel mogelijk op de hogere delen gezet, behalve boring 3 ter hoogte waarvan de bodem circa 50 centimeter is afgegraven. Ter hoogte van boring 1 is nog een bouwvoor aanwezig. Deze werd gevolgd door de gele C-horizont.

In boringen 2, 4 en 6 bleek de bouwvoor sterk verstoord te zijn met geel zand. Ook hier was onder de bouwvoor alleen nog de C-horizont aanwezig. Bij boringen 3 en 5 bevond het gele zand zich aan het oppervlak. Het grootste deel van het terrein is na de sloop van de gebouwen tot in de C-horizont afgegraven. Er is geen sprake meer van een intact bodemprofiel.

Figuur 6: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: situatietekening met de boorlocaties. De begrenzing van het plangebied is met een rode lijn aangegeven (RD-coördinaten plangebied: NO - 225,469/520,830; ZO - 225,462/520,786; ZW - 225,388/520,759; W - 225,368/520,800; NW - 225,388/520,830). De genummerde punten geven de uitgevoerde boringen weer. Bij boring 2 is in zwart 't Wheemhuis ingetekend. Verder is in lichtgrijs globaal het gesloopte gebouw weergegeven, met een blauwe lijn de toekomstige nieuwbouw en met groene lijnen de omtrekken van de twee aanwezige bomenrijen. Aan de oostzijde wordt een tuin aangelegd, in de nabijheid van boring 6 een parkeerplaats en bij boring 1 de entree voor een parkeergarage.

Archeologie

Er zijn tijdens het veldwerk geen archeologische indicatoren als bewerkt of verbrand vuursteen, aardewerk, houtskool, etc. aangetroffen. Tevens zijn tijdens het veldwerk geen cultuurlagen waargenomen. In de bouwvoor van boringen 1 en 6 zijn enkele fragmenten baksteen gevonden, maar deze zijn recent. Vanwege de begroeiing, de grote afgegraven delen en de bulten grond op het terrein, was er geen reden een veldkartering uit te voeren.

Figuur 7: Zuidwolde, Hoofdstraat 118: foto's van het plangebied. De foto boven is genomen vanaf het noordoosten richting het zuidwesten. Op de achtergrond is 't Wheemhuis te zien en rechts daarvan de zuidelijke bomenrij. Duidelijk zichtbaar is de vergraven bodem op de voorgrond. De foto onder is genomen vanuit het oosten richting het westen, tussen beide bomenrijen in. Op deze foto is de originele hoogte van de bodem bij de bomen zichtbaar, alsmede het uitgegraven deel ertussen.

4. Conclusies en advies (KNA 3.1 VS07)

Het plangebied aan de Hoofdstraat 118 te Zuidwolde bevindt zich ten zuiden van de historische kern van het dorp. Het terrein is in ieder geval sinds het begin van de negentiende eeuw bebouwd geweest. Ten tijde van het onderzoek was alle bebouwing op het terrein gesloopt met uitzondering van 't Wheemhuis in het zuidelijke deel van het perceel. Uit het plangebied zelf zijn geen vondsten bekend in de databestanden van ARCHIS. Uit de omgeving van het plangebied zijn wel meldingen bekend die duiden op menselijke activiteiten gedurende de periode vanaf het mesolithicum tot en met de ijzertijd.

Voorafgaand aan het veldwerk is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. De resultaten van het veldwerk voldoen hier grotendeels aan. Binnen het plangebied werd een verstoorde bodem verwacht, voornamelijk wegens de bouw en sloop van gebouwen. Van het oorspronkelijk aanwezige podzolprofiel is inderdaad niets over, de soms aanwezige bouwvoor ligt hier op de gele C-horizont. Het terrein bleek dermate vergraven te zijn dat het gele zand zich deels aan het oppervlak bevindt. Dit betekent dat de kans op de aanwezigheid van intacte archeologische resten nihil is. Behalve fragmenten recent baksteen in de bouwvoor en recent afval aan het oppervlak zijn er in het plangebied geen vondsten gedaan.

Advies

Op basis van de bovenstaande resultaten concluderen wij dat de kans op onverstoorte archeologische grondsporen zeer gering is. De bodem is van zeer slechte kwaliteit en er zijn geen archeologische vondsten gedaan. Archeologische waarden zijn echter niet geheel uit te sluiten. Echter, er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van dergelijke waarden gevonden. Beperkende of beschermende maatregelen zijn voor plangebied Hoofdstraat 118 te Zuidwolde daarom niet wetenschappelijk te verdedigen. Archeologisch vervolgonderzoek is niet nodig.

Wij wijzen erop dat indien er bij de uitvoering onverhoopt toch archeologische grondsporen worden aangetroffen en/of vondsten worden gedaan, deze conform de Monumentenwet 1988 artikel 53 & 54 direct dienen te worden gemeld bij zowel de gemeente De Wolden als de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Drents Plateau, Stationsstraat 11, 9401 KV Assen, 0592-305932 / 06-22662601, w.sanden@drentsplateau.nl.

Appendix I

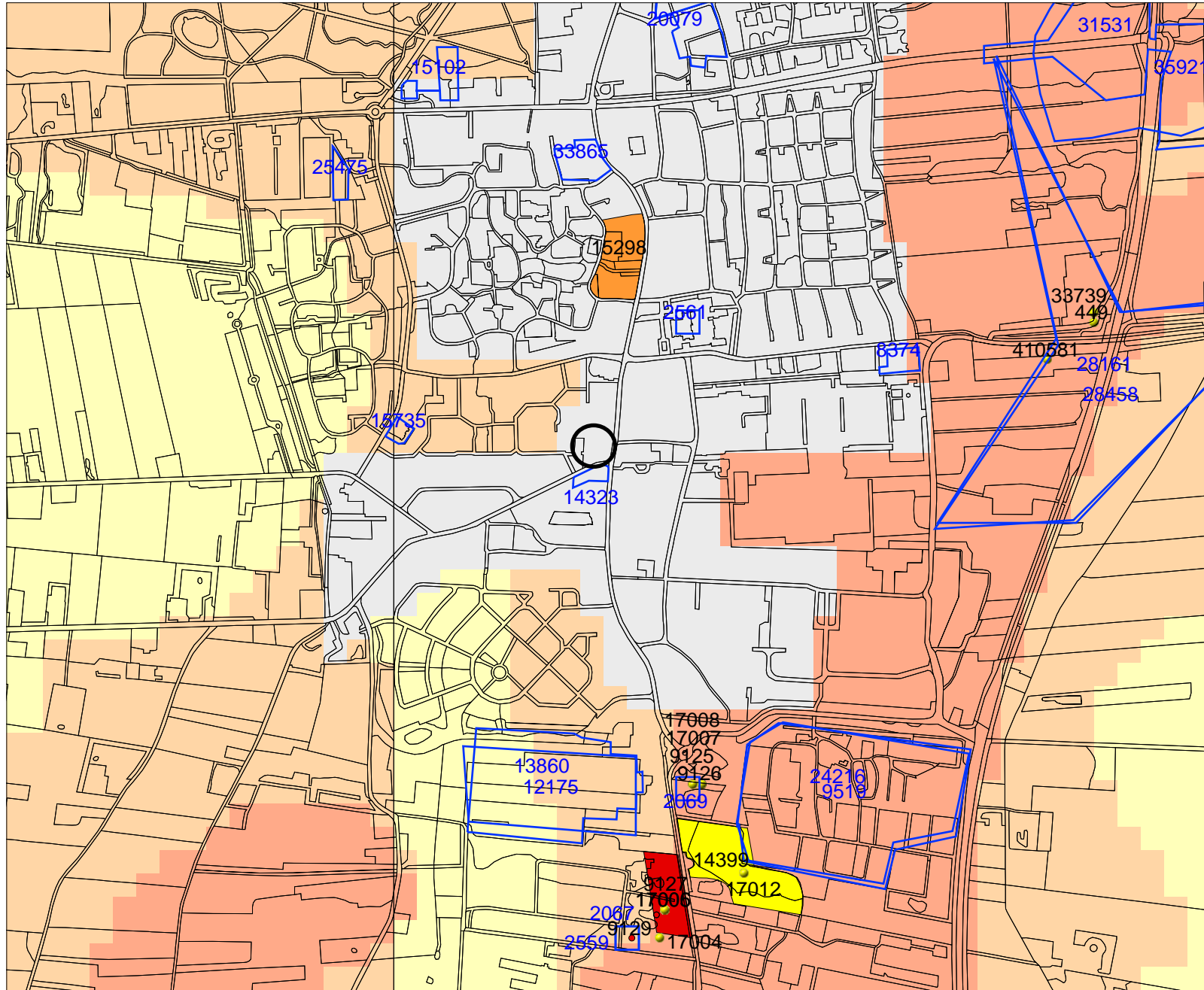
Zuidwolde, Hoofdstraat 118 Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	middeleeuwen:	
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
		middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd:		nieuwe tijd:	
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd C:	1.850 - heden
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC		
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC		

Zuidwolde, Hoofdstraat 118

Appendix II: Bekende en verwachte archeologische waarden.

226764 / 521764

224171 / 519646

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
- TOP10 ((c)TDN)
- WAARNEMINGEN
- VONDSMELDINGEN

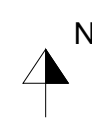
MONUMENTEN

- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

Plangebied

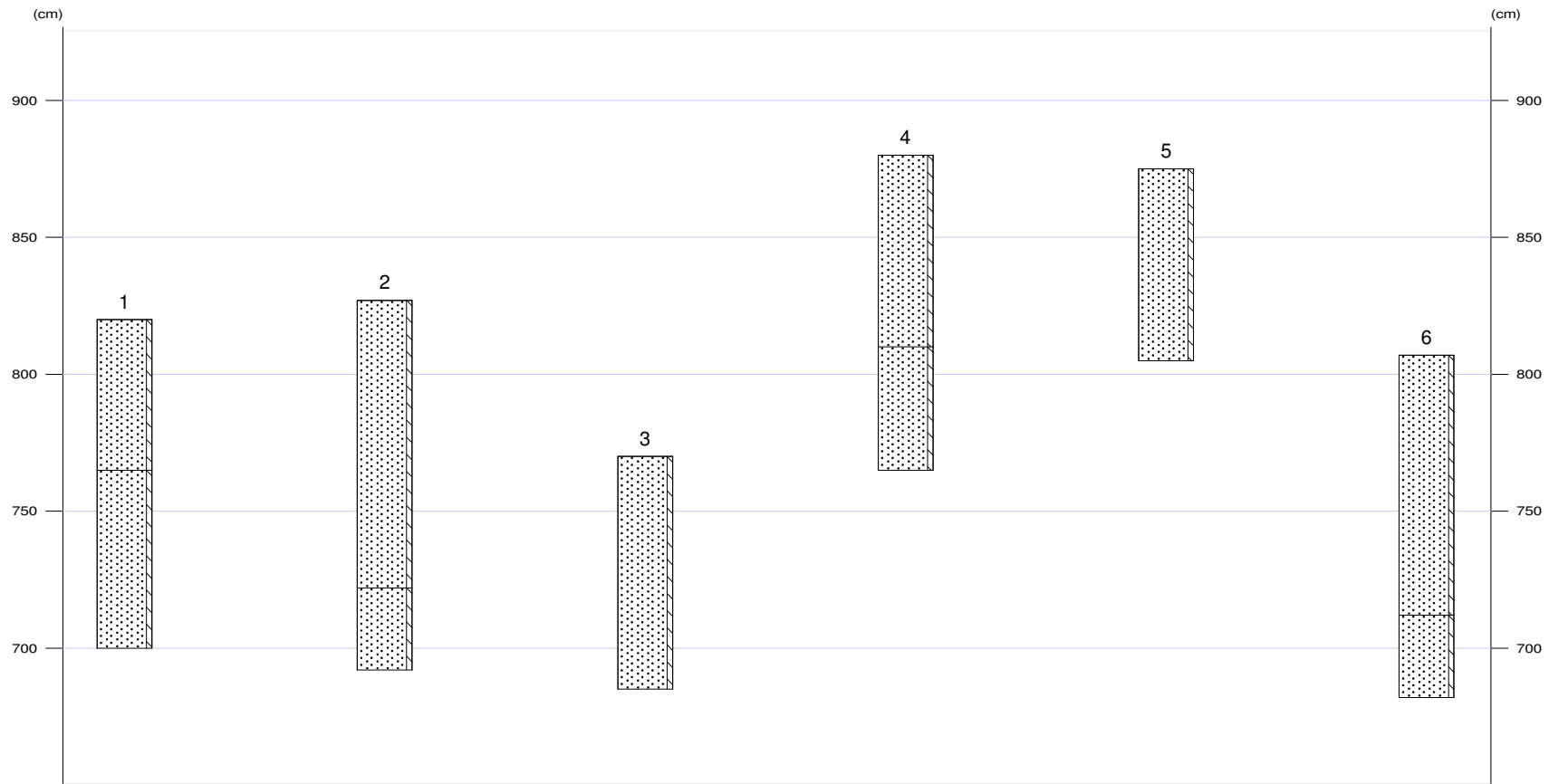

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Appendix III

Zuidwolde, Hoofdstraat 118
Boorbeschrijvingen volgens
Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode

Zuidwolde, Hoofdstraat 118

1

X-coördinaat (m) : 225404
Y-coördinaat (m) : 520815
Maaiveld (cm) : 820

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 55	zand zwak siltig, grijs-bruin, 10YR2/1, Zand: matig fijn, spoor baksteen, bouwvoor
55 - 120	zand zwak siltig, geel, 2.5Y7/3, Zand: matig fijn, C-horizont

2

X-coördinaat (m) : 225419
Y-coördinaat (m) : 520806
Maaiveld (cm) : 827

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 105	zand zwak siltig, grijs-bruin, 10YR2/1, Zand: matig fijn, spoor baksteen, bouwvoor, Opm.: Verstoord, MetGeelZand, Stenen
105 - 135	zand zwak siltig, geel, 2.5Y7/3, Zand: matig fijn, C-horizont

3

X-coördinaat (m) : 225444
Y-coördinaat (m) : 520814
Maaiveld (cm) : 770

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 85	zand zwak siltig, geel, 2.5Y7/3, Zand: matig fijn, C-horizont

4

X-coördinaat (m) : 225464
Y-coördinaat (m) : 520792
Maaiveld (cm) : 880

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 70	zand zwak siltig, grijs-bruin, 10YR2/1, Zand: matig fijn, bouwvoor, Opm.: MetGeelZand, Verstoord
70 - 115	zand zwak siltig, geel, 2.5Y7/3, Zand: matig fijn, C-horizont

5

X-coördinaat (m) : 225464
Y-coördinaat (m) : 520825
Maaiveld (cm) : 875

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 70	zand zwak siltig, geel, 2.5Y7/3, Zand: matig fijn, C-horizont

6

X-coördinaat (m) : 225378
Y-coördinaat (m) : 520794
Maaiveld (cm) : 807

Lithologie

Zuidwolde, Hoofdstraat 118

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 95	zand	zwak siltig, grijs-bruin, 10YR2/1, Zand: matig fijn, spoor baksteen, bouwvoor, Opm.: Verstoord, Met Geel Zand, Stenen
95 - 125	zand	zwak siltig, geel, 2.5Y7/3, Zand: matig fijn, C-horizont